Юлія Заячук *– кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Львівського національного університету імені Івана Франка, Львів, Україна.*
Коло наукових інтересів*: порівняльна педагогіка, сучасні світові тенденції розвитку вищої освіти, європейські реформи у галузі вищої освіти, освітня політика, двомовна і крос-культурна освіта, українознавчі інституції у системі вищої освіти Канади. Автор понад 60 наукових публікацій. Учасник Програми Erasmus+ KA1: (Університет Турку, Фінляндія), Erasmus Mundus A2 BMU Post-Doctoral (Гумбольдтський університет, м. Берлін, Німеччина; Університет Турку, Фінляндія). Член групи «Higher education reform» дослідного проєкту «Research initiative on democratic reforms in Ukraine», Альбертський університет, м. Едмонтон, Канада. Учасник проєкту ЄС TEMPUS «Розробка і впровадження багатомовних викладацьких освітніх програм в університетах Грузії і України». Стипендіат наукового гранту Канадського інституту українських студій (Альбертський, Манітобський, Торонтський університети, Канада). Член експертної ради грантової програми «Навчання. Обміни. Резиденції. Дебюти» Українського культурного фонду.*

e-mail: *yuliya.zayachuk@lnu.edu.ua*
ORCID iD: *https://orcid.org/0000-0001-5861-2761*

УДК 378.4.014.24–043.86
https://doi.org/10.32405/2411-1317-2020-4-34-44

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ЯК СКЛАДОВА ДІЯЛЬНОСТІ УНІВЕРСИТЕТУ ТА ЇЇ РОЛЬ У СУЧАСНІЙ ДИНАМІЦІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Статтю присвячено вивченню феномену інтернаціоналізації як складової діяльності університету під кутом зору політики, програм та стратегій, які використовуються на різних її рівнях – наднаціональному, континентальному, національному, інституційному та індивідуальному. Підкреслено, що інтернаціоналізація трактується як різноманітна міжнародна діяльність, а саме академічна мобільність, міжнародні проєкти, партнерства, асоціації, міжнародні академічні програми і дослідницькі ініціативи. Проаналізовано історичні умови інтернаціоналізації вищої освіти. Досліджено питання її місця в сучасній світовій динаміці вищої освіти з акцентом на появі нових дійових осіб у світі інтернаціоналізації вищої освіти. Показано головні переваги й потенційні ризики, пов'язані з інтернаціоналізацією вищої освіти.

Ключові слова: університет; інтернаціоналізація; динаміка вищої освіти; мобільність; постачальники освітніх послуг; стратегія.

Постановка проблеми. Сприйняття університету як міжнародної організації протягом останнього часу зазнало істотних змін. Класичні уявлення про нього були пов'язані з ідеалом академічної свободи, самостійним пошуком істини в процесі дослідження та поширенням її в процесі навчання, вільним обміном інформацією й мобільністю окремих представників вищої школи.

Сьогодні знання з феномену духовного життя перетворилося на інструмент досягнення високої економічної ефективності та підвищення якості життя, а сучасні університети як учасники міжнародної команди з виробництва знань та їх головні поширювачі, набувають нових функцій, соціальних ролей і зазнають нових соціальних викликів.

Щоб знайти своє місце в сучасній світовій реальності вищої освіти, університети, хоч як це парадоксально, повинні одночасно і конкурувати, вибудовуючи власну стратегію

розвитку, і співробітничати, відповідаючи на сучасні суспільні запити спільними зусиллями. Серед іншого цей чинник спонукав університети світу до необхідності організовувати свою роботу на міжнародному рівні та шукати свою *стратегію інтернаціоналізації*.

Сьогоднішні процеси інтернаціоналізації та глобалізації впливають на зміну ціннісних засад вищої освіти, внаслідок чого відбувається перебудова відносин університету із суспільством, державою, бізнесом, які й висувають перед університетом нові вимоги.

Лідируючі місця на світовому ринку освітніх послуг, на думку дослідників процесу інтернаціоналізації вищої освіти, у найближчому майбутньому будуть посідати ті університети, які швидко відреагують на зміни, що відбуваються в сучасному суспільстві [6, с. 262]. Водночас зміни, які приходять в університет, можуть спровокувати відхід від «традиційних» цінностей академічної культури. І питання про ризики інтернаціоналізації для академічних цінностей буде виникати завжди.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчаючи роботи зарубіжних авторів, що займаються дослідженням інтернаціоналізації вищої освіти, ми найбільш часто знаходимо посилання на таких, як Philip Altbach, Burton Clark, Jane Knight, Barbara M. Kehm, Ulrich Teichler, Peter Scott, Marijk van der Wende, Hans de Wit. Однією з ключових тематичних галузей дослідження світової вищої освіти інтернаціоналізація стала із середини 1990-х років XX ст. Основні теми досліджень з інтернаціоналізації вищої освіти охопили мобільність студентів і викладачів, взаємовплив систем вищої освіти, інтернаціоналізацію змісту навчання й інституційних стратегій, аспекти співробітництва та конкуренції, національної і наднаціональної політики стосовно міжнародного виміру вищої освіти [6]. Крім того, ці дослідження мають тенденцію бути тісно пов'язаними з іншими аспектами (управління, політика, фінансування тощо).

До дослідження аспектів та характеристик інтернаціоналізації вищої освіти у своїх працях звертаються й українські вчені, зокрема: дослідження процесів інтернаціоналізації вищої освіти на глобальному рівні (М. Дебич, С. Курбатов, О. Нітенко, А. Сбруєва, І. Степаненко); параметрів інтернаціоналізації вищої освіти на континентальному рівні, модернізації Європейського простору вищої освіти й реформування системи вищої освіти України (В. Зінченко, С. Калашнікова, О. Локшина, В. Луговий, А. Сбруєва, Ж. Таланова); державної політики щодо підтримки інтернаціоналізації вищої освіти на національному рівні (А. Вербицька); моделей інтернаціоналізації інституційного освітнього простору (Ж. Чернякова); інтернаціоналізації вищої освіти на прикладах різних країн світу (Н. Авшенюк, О. Огієнко, В. Солощенко, А. Чирва) [12], [16], [25].

Мета дослідження – розглянути феномен інтернаціоналізації як складової діяльності університету під кутом зору політики, програм та стратегій, які використовуються на різних її рівнях – наднаціональному, континентальному, національному та інституційному, окреслити історичні умови інтернаціоналізації вищої освіти, проаналізувати її роль у сучасній світовій динаміці вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Інтернаціоналізація стала однією з надважливих складових діяльності сучасного університету. Це багатоаспектне поняття, яке різними дослідниками розуміється по-різному.

Ф. Баттс ще у 1969 р. визначав інтернаціоналізацію як діяльність освітньої інституції, покликану свідомо спрямовувати роботу студентів та викладачів на досягнення таких цілей: а) вивчення думки, інститутів та способу життя інших народів та взаємозв'язки з ними; б) передача освітніх ідей чи матеріалів від одного суспільства до іншого [10, с. 106].

У 1972 р. М. Харарі, чиї роботи вважаються дуже впливовими в подальших дебатах на цю тему, посилаючись на праці Ф. Баттса і започатковуючи нову дискусію, у визначення інтернаціоналізації вищої освіти включив три елементи: 1) наявність міжнародного компонента в змісті навчальних планів та програм; 2) міжнародну мобільність студентів і професорсько-викладацького складу; 3) домовленості, що передбачають співпрацю в галузі освіти поза її національними межами [5, с. 2].

За Дж. Найт, яка досліджує це питання в деталях, інтернаціоналізація означає різноманітну міжнародну діяльність, а саме академічну мобільність студентів та викладачів, міжнародні проєкти, партнерства, асоціації, міжнародні академічні програми і дослідницькі ініціативи, а також «доставку» освіти до інших країн шляхом новітніх технологій та механізмів [7, с. 6]. Дж. Найт також пропонує класифікувати інтернаціоналізацію у сфері вищої освіти залежно від «пересування»: людей (мобільність викладацького складу і студентів); програм (мобільність освітньої програми з однієї країни в іншу); постачальників освітніх послуг (інституцій, що забезпечують доступ до освіти); послуг і проєктів (різні форми співпраці, орієнтовані на дослідження або викладання, розробку навчальних планів, менеджмент якості) [3, с. 24].

Дослідники світової вищої освіти поняття інтернаціоналізації сьогодні трактують як масив змін суті вищої освіти в сторону міжнародної діяльності, що супроводжується зменшенням значення національних освітніх систем (У. Тайчлер) [6]; побудову відносин між державами, пов'язаними загальною метою, як-то формування єдиного освітнього простору (Б. Денмен); творення урядових програм виходячи з потреби допомоги закладу вищої освіти максимально використати можливості глобалізації (Ф. Альтбах) [23, с. 38–39].

Крім того, науковці розглядають інтернаціоналізацію як посилення акценту на надання послуг у сфері вищої освіти [7, с. 24]. Хоча слід зазначити, що інтернаціоналізація як така в традиційному розумінні далеко не завжди приносить прибуток, проте завжди підвищує престижність пропонованої університетом освіти, його конкурентоспроможність, сприяє формуванню привабливого іміджу закладу освіти та створенню ним стратегічних альянсів з іншими [1, с. 3].

Таблиці 1 та 2 показують ТОП-3 переваги інтернаціоналізації і ТОП-3 потенційні ризики, пов'язані з інтернаціоналізацією у різних регіонах світу за даними Європейського парламенту станом на 2015 р. [11, с. 64, 70].

Інтернаціоналізація безперечно є *явищем історичним*. У середні віки в Європі не було багато університетів, але вони були міжнародними організаціями [1], [18], адже в той час не було ідеї національної ідентичності чи відчуття нації як єдиного цілого. У XVIII ст., коли національна ідентичність почала формуватися і в Європі стало відомо, що означає бути німцем, французом чи фіном, «національні» університети були створені у різних країнах. XVIII–XIX ст. характеризувалося тим, що мобільність між країнами та університетами для вчених була обмежена.

Таблиця 1. **ТОП-3 переваги інтернаціоналізації: результати за регіонами світу**

	Світовий масштаб	Африка	Азія	Європа	Латинська Америка	Близький Схід	Північна Америка
Обізнаність студентів з глобальними проблемами людства	**1**		**1**	**3**	**3**		**1**
Підвищення якості викладання та навчання	**2**	**3**	**2**	**1**	**2**	**1**	**3**
Посилення міжнародного співробітництва	**3**	**2**		**2**		**2**	

Посилення інституційних можливостей для наукових досліджень та продукування знань		**1**	**3**			**3**	
Збільшення інтернаціоналізації навчальних програм							**2**
Збільшення міжнародної мережі викладачів та дослідників					**1**		

За даними: Wit de H., Hunter F., Howard L., and Egron-Polak E. Internationalisation of higher education. – Brussels: European Parliament, 2015.

Найбільш активний етап інтернаціоналізації розпочався у середині XX ст., після Другої світової війни. Його визначальною рисою є те, що цей процес здійснювався у рамках доктрини розширення політичного впливу, насамперед з боку наддержав. Після Другої світової війни виникла необхідність відновлювати втрачену довіру між країнами світу та співпрацювати. Вагомим засобом для цього стала вища освіта. Були організовані програми обміну між інституціями світу, які дали змогу науковцям вільно пересуватися в межах світового освітнього простору. Отже, для сприяння дослідження вчених з усього світу в університетах США, ця країна створила програму Фулбрайт; у Європі Німеччина, Франція та Англія теж започаткували кілька подібних програм [18].

Таблиця 2. **ТОП-3 потенційні ризики, пов'язані з інтернаціоналізацією: результати за регіонами світу**

	Світовий масштаб	Африка	Азія	Європа	Латинська Америка	Близький Схід	Північна Америка
Міжнародні можливості доступні лише студентам із фінансовими можливостями	**1**	**1**	**1**	**2**	**1**	**1**	**1**
Складність процедури регулювання якості іноземних програм	**2**	**3**		**1**	**2**		
Надмірна конкуренція серед ЗВО	**3**		**2**	**3**			**3**

Надмірний наголос на інтернаціоналізації за рахунок інших важливих пріоритетів для викладачів та студентів			**2**			**3**	
Пошук міжнародних партнерств лише з міркувань престижу			**3**		**3**		
«Відтік мізків»		**2**				**2**	
Занадто велика сфокусованість на наборі міжнародних студентів							**2**

За даними: Wit de H., Hunter F., Howard L., and Egron-Polak E. Internationalisation of higher education. – Brussels: European Parliament, 2015.

Процес інтернаціоналізації вищої освіти як посилення інтеграційних процесів між національними системами вищої освіти країн Європи став ключовим питанням у 90-х роках XX ст. Це очевидно означало, що це питання визнавалося проблемною точкою в минулому і водночас бачилися можливості для його вирішення в подальшому [9].

Сучасний етап інтернаціоналізації вищої освіти пов'язаний з фактором *глобалізації*, характеризується великою інтенсивністю й масштабом, та, відповідно, переходом від епізодичних міжнародних контактів між окремими країнами до всебічного міжнародного стратегічного партнерства.

Міжнародне стратегічне партнерство передбачає розвиток проєктної культури, наявність спільних стратегічних цілей, формування стратегічних альянсів, створення міжнародних мереж вищих навчальних закладів-партнерів, інтеграцію ресурсів, контрактні обов'язки партнерів, взаємне визнання дипломів та проєктно-грантову діяльність.

Дослідники світової вищої освіти сьогодні, виокремлюючи декілька *рівнів інтернаціоналізації*, які утворюють взаємопов'язані й взаємозалежні ланки в ланцюзі «світова спільнота – країна – установа – особа», пропонують осмислити її на світовому, континентальному, національному, локальному, інституційному та індивідуальному рівнях [4, с. 332], [7], [12], [16], [25].

Перший, макрорівень, – найширший рівень інтернаціоналізації, який може бути визначений як *наднаціональний*, – створює глобальний «клімат вищої освіти» і показує найбільш впливові глобальні освітні тенденції й сили, що координують політику в галузі вищої освіти.

На цьому рівні сьогодні відбувається формування *світового ринку послуг вищої освіти*, у якому традиційні постачальники освітніх послуг, котрими є громадські й приватні університети, та «нові постачальники освіти» конкурують або доповнюють пропозицію один одного. Детальний аналіз цих процесів можна знайти у праці автора [17]. Поява *нових постачальників освітніх послуг* на ринку послуг вищої освіти привнесла нових *дійових осіб*

у світ інтернаціоналізації вищої освіти. До них можна віднести: корпоративні університети; «віртуальні» університети і онлайн-курси; ліцензійні (франчайзингові) університети; системи сертифікації компетентності в галузі комп'ютерних технологій; медіа-компанії; мережі професійних дослідницьких асоціацій; міжнародні консорціуми; видавництва, які розробляють та доставляють навчальні матеріали, іноді в партнерстві з університетами [1], [7]. Постачальники освітніх послуг використовують стаціонарні та віртуальні режими для того, щоб навчати студентів у їхніх «домашніх» країнах, через франчайзинг, артикуляцію, валідацію або надання спільного/подвійного ступеня. Деякі постачальники також прагнуть встановити фізичну присутність за допомогою філіал-кампусів, незалежних установ, навчальних і тестових центрів. Тож університети стають лише *одним із гравців* у новому «бізнесі з виробництва знань» (knowledge business) [2, с. 16], [8, с. 354].

Другий рівень інтернаціоналізації, – *континентальний* – стосується груп країн, що мають спільні освітні традиції (європейський освітній простір). Поняття інтернаціоналізації університети Європи по-суті трактують як шлях побудови європейської ідентичності, а для характеристики процесу інтернаціоналізації використовують термін *європеїзація*, яка розглядається як регіональна версія інтернаціоналізації. Явище європеїзації пов'язано з горизонтальною мобільністю учасників освітнього простору та співпрацею (*переважно в рамках Erasmus*) та зі стандартизацією навчальних програм і ступенів (*Болонський процес*) [9]. У такому розумінні інтернаціоналізація стає фактором глибинних структурних перетворень в європейських закладах вищої освіти.

Окремо слід підкреслити, що з європеїзацією пов'язана поява програм, що стимулюють *академічну мобільність*. ЄС традиційно просуває та щедро фінансує програми академічної мобільності студентів і викладачів [1] і програми міжнародного науково-технічного співробітництва.

Найуспішнішою освітньою програмою ЄС, створеною наприкінці 1980-х років, і такою, що значно сприяє інтернаціоналізації освіти, у Європейській комісії назвали програму Erasmus. Програма відкрила перед студентами й викладачами небачені досі можливості для стажування, обмінів та спільних проєктів. Цілі Програми позиціоновано як: 1) підтримка інтернаціоналізації, якості та привабливості вищої освіти; 2) підтримка європейських закладів вищої освіти у конкуренції на ринку послуг у світовому масштабі; 3) сприяння забезпеченню принципів національної відповідальності, соціальної єдності, справедливості та географічного балансу.

Третій рівень інтернаціоналізації, – *національний* рівень, – передбачає визначення освітньої стратегії в контексті конкретної країни і створення локальної «погоди вищої освіти». Національний рівень має суттєвий вплив на міжнародний вимір вищої освіти через політику країни, підхід до фінансування та формування її нормативно-правової бази. Цей рівень включає університети країни та компанії, що пропонують освітні послуги. Він також передбачає роботу внутрішніх урядових та неурядових організацій у напрямі інтернаціоналізації вищої освіти; стратегію, яка буде працювати в контексті країни; стимули; механізми управління, що полегшують трансформацію.

У Національній доктрині розвитку освіти України вихід освіти, здобутої в Україні, на ринок міжнародних освітніх послуг, поглиблення міжнародного співробітництва, розширення участі навчальних закладів, викладачів і студентів у проєктах міжнародних організацій розглядається як *стратегічне завдання освітньої політики держави* [24].

Четвертий, *інституційний*, рівень інтернаціоналізації включає політику окремого університету, бачення його місії, конкретні цілі, системи моніторингу, індикатори результатів та механізми звітності. Структурні підрозділи, що займаються стратегією міжнародної діяльності, – одна з основних складових процесу інтернаціоналізації вищої освіти.

Термін *«стратегія»* дослідники світової вищої освіти вживають відносно як програмних, так і організаційних ініціатив на інституційному рівні. До *програмних стратегій*

інтернаціоналізації відносимо: студентські програми обміну; програми мобільності професорсько-викладацького складу; інтернаціоналізацію навчального плану; навчання міжнародних студентів; запрошення візитуючих лекторів і науковців; joint-degree програми; спільні дослідні проєкти; міжнародні конференції; спільні публікації; а також партнерства з неурядовими організаціями; роботу з організації міжкультурних проєктів; транскордонну «доставку» освітніх програм; студентські асоціації; міжнародні й міжкультурні заходи в університеті.

До *організаційних стратегій* інтернаціоналізації відносимо: сформульовані обґрунтування та цілі інтернаціоналізації; усвідомлення міжнародного виміру в заявах про інституційну місію, плануванні діяльності та інституційних стратегічних документах; бюджетування та систему оцінки якості на рівні інституційному і факультетському; відповідні системи організаційних структур для зв'язку й координації; баланс між централізованою та децентралізованою системою менеджменту інтернаціоналізації; відповідну систему фінансової й ресурсної підтримки; розвиток інформаційних технологій; підтримку з боку службових підрозділів університету в цілому; служби підтримки для студентів, які приїжджають в університет *(incoming students)*, та тих, які їдуть до університету-партнера *(outgoing students)*, тобто орієнтаційні програми, консультування, тренінги, візова підтримка; процедури добору викладацького складу, котрі враховують досвід міжнародної діяльності викладача тощо [7, с. 14-15].

На прикладі Львівського національного університету імені Івана Франка зазначимо, що у розробленій *Стратегії 2020* поглиблення інтеграції Університету у світовий освітній та науковий простір – одна із стратегічних цілей, на досягнення якої спрямовано зусилля Університету. Цей напрям роботи передбачає: участь Університету у міжнародних проєктах та програмах; відповідність навчальних програм до європейських та світових стандартів; розвиток програм зі спільними дипломами; підвищення позицій у провідних світових рейтингах; забезпечення викладання навчальних курсів англійською мовою; збільшення кількості іноземних студентів; розвиток міжнародних угод з ефективними робочими програмами; академічну мобільність науковців, викладачів та студентів [21].

Для розробки стратегічних цілей та формування системи індикаторів результатів розроблено також Стратегію міжнародної діяльності Університету [14]; з метою урегулювання порядку організації академічної мобільності в Університеті розроблено Тимчасове положення про порядок організації академічної мобільності здобувачів вищої освіти у Львівському національному університеті імені Івана Франка [15].

Щодо питання організаційних стратегій інтернаціоналізації, то до сказаного слід додати, що у лютому 2020 р. у Львівському національному університеті імені Івана Франка було реорганізовано Відділ міжнародних зв'язків та затверджено Положення про Відділ, яким передбачається створення секторів, а саме: Сектор організаційного забезпечення, Сектор академічної мобільності, Сектор супроводу проєктів, Сектор роботи з іноземцями та визначено завдання секторів [13]. Крім того, для ефективної роботи Університетом розроблено інститут координатора академічної мобільності, який співпрацює з Відділом міжнародних зв'язків та діє на кожному факультеті університету [20].

У контексті програмних стратегій інтернаціоналізації інституційного рівня Львівський національний університет імені Івана Франка, за інформацією Відділу міжнародних зв'язків, упродовж 2007–2016 рр. взяв участь у 6 проєктах Erasmus Mundus (координатори: Університет Деусто та Університет Турку) та 7 проєктах Tempus; у рамках нової програми Erasmus+, що розпочалася з 2014 р., Університетом укладено 64 міжінституційних угоди щодо академічної мобільності в рамках програми Erasmus+ КА1 та реалізується 5 проєктів щодо розвитку потенціалу вищої освіти в рамках програми Erasmus+ КА2. Детальну інформацію про означені угоди можна знайти на сайті Відділу міжнародних зв'язків Університету [19]. Крім того, Університет розвиває програми зі спільними дипломами (*Joint/ Double Degree programs*), забезпечує викладання навчальних курсів англійською мовою для *incoming студентів*, інформує

outgoing студентів, аспірантів та викладачів про можливості міжнародного навчання та стажування [19].

До питання програмних стратегій інтернаціоналізації інституційного рівня слід додати ще один приклад, а саме міжнародних наукових конференцій. Відзначу Міжнародну наукову конференцію «Теоретичні та практичні аспекти формування освітнього простору інституційного рівня: світовий і вітчизняний вимір», організовану на базі Львівського національного університету імені Івана Франка кафедрою загальної педагогіки та педагогіки вищої школи факультету педагогічної освіти 24–25 жовтня 2019 р. за участю значного представництва міжнародних учасників і, відповідно, із можливістю налагоджувати контакти з учасниками конференції – науковцями провідних університетів Європи, зокрема Університету Турку (Фінляндія), Університету прикладних наук, м. Гайдельберг (Німеччина), Гуманітарно-природничого університету імені Яна Длугоша в Ченстохові, Вроцлавського університету, Жешувської політехніки імені Ігнатія Лукасевича, Академії Ігнатіанум у Кракові (Польща), Брестського державного університету (Білорусь) [22].

П'ятий, *індивідуальний*, рівень інтернаціоналізації стосується навчального та науково-дослідного аспекту діяльності кожного окремого викладача і студента.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Міжнародний вимір вищої освіти стає все більш комплексним, а інтернаціоналізація як надважлива складова діяльності університету, фактор реалізації глобальної конкуренції у сфері вищої освіти та всебічного міжнародного стратегічного партнерства – є одним із аспектів сьогоднішньої освітньої реальності та буде залишатися центральною силою в системі світової вищої освіти у найближчому майбутньому. Інтернаціоналізація вищої освіти – поняття багаторівневе й осмислюється сьогодні на рівнях світовому, континентальному, національному, локальному, інституційному та індивідуальному. Сучасний університет повинен підвищувати свій міжнародний рейтинг, розвивати академічну мобільність, працювати на свій світовий світогляд, створення мереж, якісні дослідження й викладання та формування стратегічного плану дій, загалом – знайти стратегію інтернаціоналізації, працюючи десятками різних способів одночасно, і розуміти, що в тому числі й від цього залежить динаміка та перспектива його включення в глобальну освітню систему. Успіх інтернаціоналізації залежить від правильно обраного поєднання дій та стратегій.

Для подальших досліджень інтернаціоналізації вищої освіти залишимо питання її складових, а саме форм, структурних підрозділів закладу вищої освіти, що займаються питаннями міжнародної діяльності, факторів інтернаціоналізації вищої освіти, а також питання формування міжнародного іміджу університету та трансформації академічних цінностей в умовах глобальних змін.

Використані джерела

[1] P. Altbach, and J. Knight, «The internationalization of higher education: motivation and realities», *The NEA 2006 Almanac of Higher Education*, pp. 1–10, 2006.

[2] C. Campbel, and M. van der Wende, *International initiatives and trends in quality assurance for European higher education. Exploratory trend report.* Helsinki, Finland, 2000.

[3] Ch. Ennew, and F. Yang, «Foreign Universities in China: a case study», *European Journal of Education*, vol. 44, no. 1, pp. 21–36, 2009. https://doi.org/10.1111/j.1465-3435.2008.01368.x

[4] A. Horn, D. Hendel, and G. Fry, «Ranking the international dimension of top research universities in the United States», *Journal of Studies in International Education*, vol. 11, no. 3/4, pp. 330–358, 2007. https://doi.org/10.1177/1028315306294630

[5] *Internationalizing the Campus. A User's Guide*, M. Green and Ch. Olson, Eds. – Washington, DC, USA: American Council on Education, 2003.

[6] B. Kehm, and U. Teichler, «Research on internationalization in higher education», *Journal of Studies in International Education*, vol. 11, no. 3/4, pp. 260–273, 2007. https://doi.org/10.1177/1028315307303534

[7] J. Knight, «Internationalization remodeled: definition, approaches, and rationales», *Journal of Studies in International Education*, vol. 8, no. 1, pp. 5–31, 2004. doi: 10.1177/1028315303260832

[8] J. L. Mendivil, «The new providers of higher education», *Higher education policy*, vol. 15, pp. 353–364, 2002.
[9] U. Teichler, «The changing debate on internationalization of higher education», *Higher Education*, vol. 48, pp. 5–26, 2004.
[10] H. de Wit, *Internationalization of higher education in the United States of America and Europe: a historical, comparative, and conceptual analysis*. Westport, CT, USA, and London, UK: Greenwood Press, 2002.
[11] H. de Wit, F. Hunter, L. Howard, and E. Egron-Polak, *Internationalisation of higher education*. Brussels, Belgium: European Parliament, 2015.
[12] Н. М. Авшенюк, *Тенденції розвитку транснаціональної вищої освіти у другій половині XX – на початку XXI ст.* Київ, Україна: Інститут обдарованої дитини, 2015.
[13] Вчена Рада Львівського національного університету імені Івана Франка. (2020, Лют. 26). *Положення про Відділ Міжнародних зв'язків Львівського національного університету імені Івана Франка*. [Електронний ресурс]. Доступно: https://international.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/ifnul_international_office_2020.pdf
[14] Вчена Рада Львівського національного університету імені Івана Франка. (2018, Груд. 26). *Стратегія міжнародної діяльності Львівського національного університету імені Івана Франка*. [Електронний ресурс]. Доступно: https://international.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/06/IFNUL_Internationalisation_Strategy_2019_Ukr.pdf
[15] Вчена Рада Львівського національного університету імені Івана Франка. (2016, Січ. 27). *Тимчасове положення про порядок організації академічної мобільності здобувачів вищої освіти у Львівському національному університеті імені Івана Франка*. [Електронний ресурс]. Доступно: https://international.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/02/ifnul_academic_mobility.pdf
[16] М. А. Дебич, *Теоретичні засади інтернаціоналізації вищої освіти: міжнародний досвід*. – Ніжин, Україна: ПП Лисенко, 2019.
[17] Ю. Д. Заячук, «Сучасні «Головні гравці» у сфері вищої освіти: тенденції, роль та стратегії взаємовпливу», *Pedagogika: Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie*, tom XXIV, pp. 147–157, 2015. http://dx.doi.org/10.16926/p.2015.24.11
[18] З інтерв'ю автора статті з професором університету Турку д-ром Ф. Дервіном, проведеним у рамках програми Erasmus, Університет Турку, Фінляндія, 2012.
[19] Львівський національний університет імені Івана Франка. *Відділ міжнародних зв'язків*. [Електронний ресурс]. Доступно: https://international.lnu.edu.ua/
[20] Львівський національний університет імені Івана Франка. *Список координаторів академічної мобільності від факультетів*. [Електронний ресурс]. Доступно: https://international.lnu.edu.ua/european-programmes-and-projects/erasmus/faculty-coordinators/
[21] Львівський університет. *Стратегія 2020*. [Електронний ресурс]. Доступно: https://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/07/2016-strategy.pdf
[22] *Міжнар. наук. конф. Теоретичні та практичні аспекти формування освітнього простору інституційного рівня: світовий і вітчизняний вимір.* Програма. Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, Україна, 2019. [Електронний ресурс]. Доступно: https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/09/PROHRAMA-format6_onovl19-10.pdf
[23] *Менеджмент и организационное развитие высшей школы*, М. Н. Певзнер, Ред. Днепропетровск, Украина: Изд-во ДНУ, 2012.
[24] Президент України. (2002, Квіт. 17). *Національна доктрина розвитку освіти*. [Електронний ресурс]. Доступно: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002?lang=en
[25] А. Сбруєва, «Інтернаціоналізація вищої освіти: пріоритети комплексної стратегії Європейського Союзу», *Вища освіта України*, № 3, с. 89–95, 2013.

References

[1] P. Altbach, and J. Knight, «The internationalization of higher education: motivation and realities», *The NEA 2006 Almanac of Higher Education*, pp. 1–10, 2006.
[2] C. Campbel, and M. van der Wende, *International initiatives and trends in quality assurance for European higher education. Exploratory trend report.* Helsinki, Finland, 2000.
[3] Ch. Ennew, and F. Yang, «Foreign Universities in China: a case study», *European Journal of Education*, vol. 44, no. 1, pp. 21–36, 2009. https://doi.org/10.1111/j.1465-3435.2008.01368.x

[4] A. Horn, D. Hendel, and G. Fry, «Ranking the international dimension of top research universities in the United States», *Journal of Studies in International Education*, vol. 11, no. 3/4, pp. 330–358, 2007. https://doi.org/10.1177/1028315306294630
[5] *Internationalizing the Campus. A User's Guide*, M. Green and Ch. Olson, Eds. – Washington, DC, USA: American Council on Education, 2003.
[6] B. Kehm, and U. Teichler, «Research on internationalization in higher education», *Journal of Studies in International Education*, vol. 11, no. 3/4, pp. 260–273, 2007. https://doi.org/10.1177/1028315307303534
[7] J. Knight, «Internationalization remodeled: definition, approaches, and rationales», *Journal of Studies in International Education*, vol. 8, no. 1, pp. 5–31, 2004. doi: 10.1177/1028315303260832
[8] J. L. Mendivil, «The new providers of higher education», *Higher education policy*, vol. 15, pp. 353–364, 2002.
[9] U. Teichler, «The changing debate on internationalization of higher education», *Higher Education*, vol. 48, pp. 5–26, 2004.
[10] H. de Wit, *Internationalization of higher education in the United States of America and Europe: a historical, comparative, and conceptual analysis*. Westport, CT, USA, and London, UK: Greenwood Press, 2002.
[11] H. de Wit, F. Hunter, L. Howard, and E. Egron-Polak, *Internationalisation of higher education*. Brussels, Belgium: European Parliament, 2015.
[12] N. M. Avsheniuk, Tendentsii rozvytku transnatsionalnoi vyshchoi osvity u druhii polovyni KhKh – na pochatku KhKhI st. Kyiv, Ukraina: Instytut obdarovanoi dytyny, 2015.
[13] Vchena Rada Lvivskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka. (2020, Liut. 26). Polozhennia pro Viddil Mizhnarodnykh zviazkiv Lvivskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: https://international.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/ifnul_international_office_2020.pdf
[14] Vchena Rada Lvivskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka. (2018, Hrud. 26). Stratehiia mizhnarodnoi diialnosti Lvivskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: https://international.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/06/IFNUL_Internationalisation_Strategy_2019_Ukr.pdf
[15] Vchena Rada Lvivskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka. (2016, Sich. 27). Tymchasove polozhennia pro poriadok orhanizatsii akademichnoi mobilnosti zdobuvachiv vyshchoi osvity u Lvivskomu natsionalnomu universytetu imeni Ivana Franka. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: https://international.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/02/ifnul_academic_mobility.pdf
[16] M. A. Debych, Teoretychni zasady internatsionalizatsii vyshchoi osvity: mizhnarodnyi dosvid. – Nizhyn, Ukraina: PP Lysenko, 2019.
[17] Yu. D. Zaiachuk, «Suchasni «Holovni hravtsi» u sferi vyshchoi osvity: tendentsii, rol ta stratehii vzaiemovplyvu», Pedagogika: Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, tom XXIV, pp. 147–157, 2015. http://dx.doi.org/10.16926/p.2015.24.11
[18] Z interviu avtora statti z profesorom universytetu Turku d-rom F. Dervinom, provedenym v ramkakh prohramy Erasmus, Universytet Turku, Finliandiia, 2012.
[19] Lvivskyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka. Viddil mizhnarodnykh zviazkiv. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: https://international.lnu.edu.ua/
[20] Lvivskyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka. Spysok koordynatoriv akademichnoi mobilnosti vid fakultetiv. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: https://international.lnu.edu.ua/european-programmes-and-projects/erasmus/faculty-coordinators/
[21] Lvivskyi universytet. Stratehiia 2020. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: https://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/07/2016-strategy.pdf
[22] Mizhnar. nauk. konf. Teoretychni ta praktychni aspekty formuvannia osvitnoho prostoru instytutsiinoho rivnia: svitovyi i vitchyznianyi vymir. Prohrama. Lvivskyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka, Lviv, Ukraina, 2019. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/09/PROHRAMA-format6_onovl19-10.pdf
[23] Menedzhment i organizacionnoe razvitie vysshej shkoly, M. N. Pevzner, Red. Dnepropetrovsk, Ukraina: Izd-vo DNU, 2012.
[24] Prezydent Ukrainy. (2002, Kvit. 17). Natsionalna doktryna rozvytku osvity. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002?lang=en
[25] A. Sbruieva, «Internatsionalizatsiia vyshchoi osvity: priorytety kompleksnoi stratehii Yevropeiskoho Soiuzu», Vyshcha osvita Ukrainy, № 3, s. 89–95, 2013.

Юлія Заячук, *кандидат педагогических наук, доцент, доцент кафедры общей педагогики и педагогики высшей школы Львовского национального университета имени Ивана Франко, г. Львов, Украина.*

ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИЯ КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УНИВЕРСИТЕТА И ЕЕ РОЛЬ В СОВРЕМЕННОЙ ДИНАМИКЕ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

Статья посвящена изучению феномена интернационализации как составляющей деятельности университета с точки зрения политики, программ и стратегий, используемых на разных ее уровнях – наднациональном, континентальном, национальном, институциональном и индивидуальном. Подчеркнуто, что интернационализация трактуется как разнообразна международная деятельность, а именно академическая мобильность, международные проекты, партнерства, ассоциации, международные академические программы и исследовательские инициативы. Проанализированы исторические условия интернационализации высшего образования. Исследован вопрос ее места в современной мировой динамике высшего образования с акцентом на появлении новых действующих лиц в мире интернационализации высшего образования. Показаны главные преимущества и потенциальные риски, связанные с интернационализацией высшего образования.

Ключевые слова: университет; интернационализация; динамика высшего образования; мобильность; поставщики образовательных услуг; стратегия.

Yuliia Zaiachuk, *PhD in Education, Associate Professor at the Department of General Pedagogy and Pedagogy of Higher Education, Faculty of Pedagogy, Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, Ukraine.*

INTERNATIONALIZATION AS A COMPONENT OF THE UNIVERSITY ACTIVITY AND ITS ROLE IN THE CURRENT HIGHER EDUCATION DYNAMICS

This paper presents an analysis of internationalization in higher education in terms of the policies, programs, and strategies that are used at the supranational, continental, national, institutional, and individual levels.

The paper shows that the issue of internationalization in higher education is defined differently by different researchers. It emphasizes that a discussion in defining the internationalization in higher education was initiated by the influential research of M. Harari in 1972, and this definition included three elements – international content of the curricula, international mobility of students and researchers, arrangements that engage a system of education cooperation programs beyond its national boundaries. The paper discusses that nowadays internationalization means a series of international activities such as academic mobility, international linkages, partnerships, projects, international academic programs, and research initiatives. The paper also shows that analysis of internationalization recently gained more visibility among general publications on higher education.

It emphasizes that, while internationalization is a historical phenomenon, nowadays international dimension of higher education is becoming increasingly important and complex, and internationalization will remain a central force in higher education.

The paper also considers three top-ranked benefits of internationalization at the global level, though the level of its importance differs between world regions. Globally top-ranked benefits of internationalization in higher education are deeper engagement with global issues by students, improved quality of teaching and learning, and enhanced international cooperation. At the same time, top-ranked potential risks to institutions associated with internationalization at the global level are considered, including accessibility of international opportunities mainly to students with financial resources, difficulty regulating locally the quality of foreign programs, and excessive competition among higher education institutions.

This paper also considers the emergence of new providers of higher education in the global market of higher education services – corporate universities, virtual universities and on-line courses, and a certification system of competence in computer technology. The article notes that providers use face-to-face and virtual modes to deliver education to students in their home countries though franchising, articulation, validation, and joint or double degree arrangement.

The paper reveals that traditional internationalization is rarely a profit-making activity, but it enhances the competitiveness, prestige, and strategic alliances of the university. It highlights that today's emerging programs and practices must assure that international higher education benefits the public, and not simply be a profit institution.

Keywords: university; internationalization; higher education dynamics; mobility; providers of educational services; strategy.